

Проблеми становлення української еліти в контексті елітарних теорій.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Політична еліта завжди відігравала особливу роль у суспільстві на це звертали увагу в Стародавньому світі. У статті автор намагається за допомогою відомих теорій виникнення політичних еліт, накреслити риси які мають суто український характер.

Ключові слова: політична еліта, правляча еліта.

Abstract

The political elite has always played a special role in society for this attention in the Ancient World. In the article, the author tries, with the help of well-known theories of the emergence of political elites, to outline features that are of a purely Ukrainian nature.

Key words: political elite, ruling elite.

Українське сьогодення потребує того, щоб будь-які особи брали на себе відповідальність за недоліки та проблеми в управлінні державними справами. В розвинених країнах Європи та і в інших країнах, таку відповідальність бере на себе політична правляча еліта.

Вивченням та класифікацією політичних еліт давно займалися як західні так і українські дослідники. Ще Платон вважав, що державними справами має займатися або одна мудра особа – монарх, або представники аристократії, тобто еліта.

Ми можемо визначити таких видатних вчених в галузі еліти як Г.Моска, В.Парето, Ф.Бурлацький, А.Галкін, Р.Міллс, Р.Міхельс, Б.Кухта та інші.

Якщо розглядати поняття «політична еліта», то політологічний словник називає елітою вибрану «меншість суспільства, що становить собою достатньою мірою самостійну вищу, відносно привілейовану групу, наділену особливими психологічними, соціальними і політичними якостями, яка бере безпосередню участь у затвердженні і здійсненні рішень, пов'язаних з використанням державної влади або впливом на неї»[1, с.117].

Сутністю елітарних теорій є визнання того факту, що вибрана меншість управляє більшістю. Г.Моска називає еліту правлячим класом. Він зазначає, що суспільством завжди управляє меншість тому, що більшість не може об'єднатися. Г.Моска вважає, «влада усякої меншості непереборна для будь-якого представника більшості, що протистоїть тотальності організованої меншості»[2, с.34].

Г.Моска зазначає, що поява еліт історично обумовлена. Кожна держава на певному історичному етапі отримує ту чи іншу політичну правлячу еліту. Вважаючи, що еліта поділяється на церковну, військову та спадкову, він робить висновок, що еліта може отримувати владу у спадок. Особливо це стосується еліти за походженням. Проблема спадковості української еліти можна розглядати з одного боку як повної неможливості отримати владу у спадок, а з іншого боку кумівство, родинні зв'язки роблять можливість стати членом вже безпосередньо правлячої еліти. Моска поділяє еліти на закриті та відкриті. Таку ситуацію можна споглядати і в Україні. Закритість української еліти пов'язана з процесом їх кристалізації, усталеності і небажанням допустити проникнення «чужих». Більше того

«чужі» можуть увійти тільки за умови доведення особистої прихильності та служіння членам еліти, або особисто лідерові.

В.Парето будучи послідовником Г.Моски, теж вважав, що суспільство поділяється на осіб, що панують і тих хто їм підкоряється. Елітою називав тих, хто досяг певних результатів у будь-якій галузі і поділяв їх на правлячу і неправлячу еліту. «...частина еліти, яка займається управлінням – «правляча еліта», друга частина – зайнята в художній або науковій сферах – керована еліта»[2, с.35].

В.Парето називав основні риси, які належать еліті – це соціальне походження і досвід, психологічна єдність, енергійність, мужність, добродесність. Йому належить відома всім теорія «циркуляції еліт» сутність якої полягає в постійному переході від низів до еліти і навпаки, з еліти до низів, у зміні правлячих еліт по колу. Це процес відбиває глибинні суспільні процеси, а саме: коли еліти не в змозі розв'язати політичні, економічні, соціальні, національні проблеми, що виникають у процесі розвитку суспільства – вони стають на заваді його розвитку і тому мають бути замінені на кращу політичну еліту. Процес циркуляції еліт можна споглядати і в українському суспільстві, але він виглядає трохи інакше. Еліти України напряду залежать від того чи іншого політичного лідера. Складається враження, що при приході до влади нового президента його прибічники і послідовники стають у керма влади і отримують всі головні посади. Більше того у нас по суті немає конреліти.

Можна сказати, що правляча еліта на чолі з президентом починають управляти державою задля задоволення власних потреб і нехтують інтересами місцевих маленьких еліт. Поступово ці еліти починають об'єднуватися і не просто заміняють правлячу еліту, а по суті вони її просто «знищують». Останні події в Україні є яскравим підтвердженням. На зміну «донецькій еліті» прийшла «вінницька еліта», яка знищує своїх супротивників як законними так і не зовсім законними методами.

Засновники елітарних теорій вважали, що приналежність до еліти визначається насамперед наявністю багатства, виховання, єдність психології. Українська еліта має насамперед багатство, виховання і психологію не є об'єднуючим фактором української еліти. Ніхто по суті не може похвалитися своїм походженням або вишуканістю виховання та освіти. Найбільше чим вони можуть похвалитися – це великими грошами.

Так можна сказати, що українська еліта – це феномен чисто український. Щоб стати членом української еліти треба мати непогані статки, бути членом родини лідера або особисто довести свою відданість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Генеза, 1997.
2. Корнієнко В.О., Похило І.Д. Ефективність політичного лідера: критерії та механізм реалізації в сучасній Україні: Монографія. – Вінниця : ВНТУ, 2009.

Ірина Даниїловна Похило – канд.політ.наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Iryna D. Pokhylo - cand.polit.nauk, associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

